

Árpád-kori templomok és a Kassai Kőtár szarkofágjainak piktogram feliratai a székely betűképzés folyamatában. A székely írás hitelesen adatolt történeti előzményei.

1.0 Bevezetés

Az 1980-as évek második felében arra a meggyőződésre jutottam, hogy a székely és a keleti ótörök írás betűi az arámi írásból több ok miatt sem származhatnak. Ezért a betűátvételek teóriáját elhagyva, piktogram előzményeik és betűképzésük ellenőrzésére irányultak kutatási törekvéseim. Ennek összefoglalása: „**A székely és az ótörök írás jeltörténete** Bevezetés a történeti összehasonlító jeltörténet módszertanába”. (Mundus Kiadó, 2008).

A történeti összehasonlító jeltörténet az írástörténeti bizonyítás olyan hiteles eredményeket adó módszere, amely nem csupán írásjelek és betűk rajzának, hangértékének hasonításán, hanem piktogramma/ideogramma előzményük helyreállításán, és szakirodalmuk piktográfiájában rajzuk és jelentésük összevetésén, azonosításán alapul.

Az írástörténeti szakirodalmukban **ily módon azonosított, ellenőrizhető eredmények a hiteles adatbázisból kizárnak minden olyan laikus ráfogást,** amikor csupán a székely betűkkel azonos, vagy hasonló rajzú jeleket és karcolatokat korabeli piktogramma/ideogramma jelentésük ismerete nélkül — a székely betűk előzményének nyilvánítanak.

— **Írástörténeti rokonságában** csak, és csakis az azonos piktográfia azonos piktogramjaiból első fokon képzett betűk vannak, — még akkor is, ha a hangértékeik azért különböznek, mert a különböző betűképző nyelveken megnevezett piktogram/ideogramma jelentések hangértékadó, szókezdő hangjai is különböztek egymástól.

Ezért nagy a jelentősége a rokon írások történetében annak, ha néhány betű hangértéke mégis azonos, mert annak történeti (történelmi) összefüggésű okai vannak. Bizonyítják a rokon írások történeti összefüggéseit.

— **A feliratos rajzok jelentősége abban van,** hogy a benne előforduló piktogramok és ideogrammak „látványosan” bizonyítják használatuk folyamatosságát, az ordoszi hun koronadisz tájoló ideogrammaiktól az Árpád-kori templomokig és a székely írásig. —

S ez páratlan a világ írásainak történetében!

— Tanulmányomban a Kassai Kőtár szarkofágjának piktogram feliratú előzményeit az ordoszi hun koronadisz tájoló ideogrammaiktól és a mongóliai piktogram feliratos rajzoktól a kárpát-medencei koraavar piktogram és tárgyfeliratokig, és a még Árpád-kori templomokban is használatos piktogram feliratokig mutatom be. Látványosam ölelve át a székely írás eredetének és előzményeinek hiteles történetét.

A kínai piktogramok hun-kori használatát a mai Mongólia és Szibéria területén Novgorodova Eleonora Afaneszjevna, Okladnikov Alekszej Pavlovics, és más sziklarajz kutatók műveiben találhatjuk meg. A hun-kori sziklarajzokon, a hun és korai avar régészeti leleteken olyan kínai piktogramokkal és hun ideogrammákkal kiegészített „piktogram feliratos rajzok” vannak, amelyek a rajzok jelentését és megértését pontosítják.

Ezek az írásemlékek bizonyítják előfordulásuk helyszínein a nemzedékekről nemzedékekre átadott ismereteiket, és mindazon írástörténeti körülményeket és feltételeket, amelyek lehetővé teszik, hogy a Kárpát-medencébe eljutott hun ideogrammakat és kínai piktogramokat rendre azonosítani tudjuk rajzokkal és jelentésükkel a már jól feltárt kínai írás történetének szakirodalmában.

De csak akkor, ha betűket is képeztek belőlük! — mert a betűk grafémái őrzik piktogram/ideogramma előzményű rajzukat, hangértékeik pedig a jelentésük szavának kezdőhangját, vagy olykor véghangzóját a betűképző nyelven.

Ehhez a betűk grafémája és hangértéke segítségével helyre kell állítani piktogram/ideogramma előzményüket, hogy rendre azonosíthatók legyenek írástörténeti szakirodalmukban azzal a piktogrammal/ideogrammával, amelyből betűként származtak. Ez pedig a hitelesség követelményén túl biztosítja azt a lehetőséget is, hogy az azonos kínai piktogramból és hun ideogrammból származó ó-türk és székely betűk előzményét, a betűképző nyelvek különbözősége ellenére is azonosíthassuk.

„**A székely írás három ábécéjének történeti összevetése**” tanulmányomban részleteztem, hogy a székely betűk rekonstruált (helyreállított) piktogram/ideogramma előzményei melyik Kárpát-medencébe eljutó népköltő néprészünk régészeti leletén (leletein) fordultak elő. (L.: ZMTE

Elektronikus könyvtár 79. sz. kiadványában az 1096-1131 oldalon, és a honlapomon is.)

A történeti összehasonlító jeltörténet módszerének alkalmazásával végig lehet követni a székely és ó-türk betűk történetét — piktogramma/ideogramma előzményük írástörténeti szakirodalmukban összevetett, azonosított adataiktól a belőlük első fokon képzett székely (és ó-türk) betűk alkotásáig.

Az írástörténeti szakirodalmukban nem azonosítható, ráfogott piktogram/ideogramma jelentések kívül esnek a módszeres írástudomány hiteles alapjain.

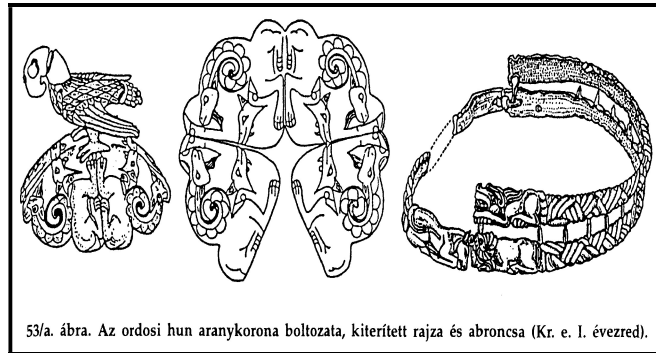
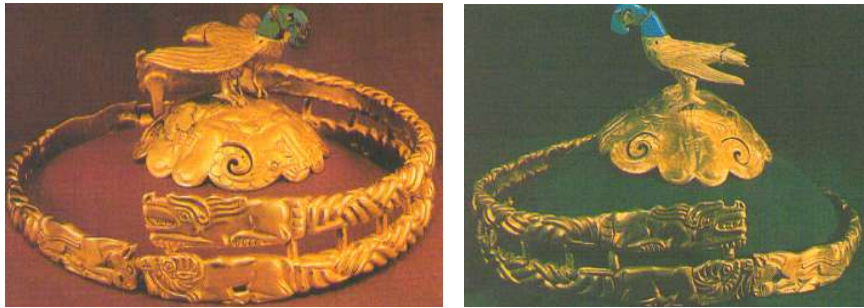
Egy kutatás módszere (módszertana) csak akkor hiteles, ha az alkalmazásához szükséges felkészültséggel mindenki rendre azonos eredményekhez jut!

1.1 Árpád-kori templomainkban

a kínai 'juh' és más, a keresztény vallás szimbólumaként felhasznált kínai piktogramok a korábbi hun és korai avar piktogram feliratos rajzokra vezethetők vissza. Ezért szükséges a székely írás hiteles előzményeként a legfontosabbakat bemutatni.

Időrendben a legrégebbi, ázsiai hunokhoz köthető adat az ordoszi korai hun koronadíszben lévő négy ideogramma (L.: Részletesen Szekeres 2008. 56-59.), amelyek a kínai ku-wen (ó-képirás) teknős (világmodell) piktogramjából, tájolt rajrészei „kiemelésével” vannak származtatva, s a Hung Fan (Nagy szabály) tájolt elemeinek részei. (L.: részletesen Szekeres 2008, 48-74)

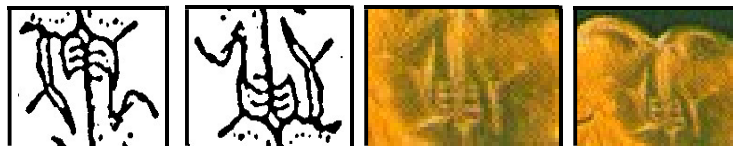
„A tavasszal kiszálló régészek, Tian és Guo két emberi csontváz maradványait, valamint állatsontokat találtak a helyszínen a sírokban. A közben széthordott kincs darabjait sikeresen összeszedték. Kínai nyelvű tanulmányaikban és könyvükben azt állapították meg, hogy a lelet korai hun (hsziungnu) (Tian és Guo 1986). A Belső-Mongólia Múzeum a Hadakozó Államok korába, Kr. e. az 5-3. századba keltezi a leletet.” (Érdy 1999, 197)

A boltozat kiterített felső részén a 1 'víz' (jó) ideogrammát (ó-türk sub ~ sup) (No. 3.), és az 1 'észak' (No. 4.) jelentésű szimmetrikus ideogrammákat 1↑ látjuk „hordótorzulás” optikai hibával. Optikai torzulás magyarázza a boltozat másik oldalán (és a jobboldali képen) látható 1 'tűz' (No. 1.) és 1 'dél' (No. 2.) jelentésű ideogrammák téves átrajzolását is a kiterített boltozatra a jobboldali képen:

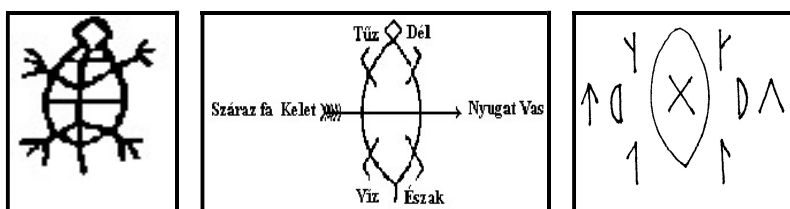
Ezért kimásoltam a színes fényképről készített rajz részletét, majd 180°-al megfordítottam, hogy a jelek normál helyzetűek legyenek:

Ily módon jól látható a ʃ 'tűz' (No. 1.) és ʃ 'dél' (No. 2.) jelentésű ideogramma, amelyek a Nikolsburgi Ábécében is eredeti rajzukkal láthatók akrofonias 't' és 'd' hangértékkel.

Mivel a ʃ 'dél' és a ʃ 'tűz' ideogrammak az ó-türk ábécékben egyaránt ʃ ʃ ʃ ʃ ʃ ʃ (déli) jelentésű 'ŋ' (nazális) hangértékkel vannak jelen, a székely Nikolsburgi Ábécében pedig mindkét ideogramma a jelentésüket megnevező ʃ 't' ('tűz') és ʃ > (ʃ) 'd' (dél, déli) jelentéssel, bizonyítja, hogy az ázsiai hunok nem török (és mongol) nyelvűek voltak.

A fejdíszben lévő négy ideogramma a Hung fan (Nagy Szabály) filozófiájának, a ʃ 'délre' tájolt ʃ 'tűz', és ʃ 'északra' tájolt ʃ 'víz' (folyó víz) részei:

Az orodoszi hun „aranykorona” egy 'észak — víz, dél — tűz' ideogrammakkal észak-dél főirányba tájolt szakrális fejdísz. (Részletesen Szekeres 2008, 56-74)

A fejdísz-korona boltozatának tetején egymással szemben, észak-déli irányban, két-két farkas van, amelyek **totemállataink** (a szarvassal együtt), **mert nevük kiejtési tilalom alá esett!**

A szarvas és a farkas több ázsiai nép eredetmítoszában létezik. Az ótörökök eredetmítosza arról szól, hogy az elpusztított népből csak egyetlen kisfiú maradt meg, akit egy nőstényfarkas nevelt fel. Majd a fiú tíz fiat nemz a nőstény farkassal, akiktől a tíz ótörök törzs származik. Csakhogy: Minden török nép nyelvén különböző, de „rendes” neve van! P.: az ótörök: „bőri Wolf || kurt” (AlttGramm) S ez igen csak elgondolkodtató. Mert totemállatként a mi nyelvünkön nincs megnevezve (a szarvassal együtt). — Nos, akkor: — kiknek volt totemállatuk a farkas...? —

1.2 Nomád szállás kőrajza,

amelynek részletén a ʃ 'rét' (No. 22) ideogrammat látjuk. (Novgorodova 1984, fénykép: Кочевье. Бичигтын-ам) A sziklarajzon a 'rét' piktogram az állatok füves helyszínét jelöli, a rajz tartalmát pontosítja.

A félremagyarázások elkerülése érdekében le kell szögezmem: Piktogramokat, ideogrammakat a különböző nyelveken beszélők — rajzukkal és jelentésükkel vettek át egymástól. De átvevőiknek ismeretlen nyelvét csak akkor tudjuk megállapítani, ha betűket is képeztek belőlük. Mert a betűk hangértéke a piktogram/ideogramma jelentés szavának kezdőhangja, vagy (olykor) véghangzója akkor, amikor betűket képeztek belőlük a betűképző nyelv korabeli hangtörténeti állapotában. Ezért az írástörténeti bizonyítás műveletéhez tartozik, hogy a betűk piktogram/ideogramma előzményét rajzukkal és hangértékükkel helyreállított jelentésükkel rendre egyeztetni, azonosítani tudjuk piktográfiájuk szakirodalmában.

A betűk rajzára ráfogott piktogram előzményű jelentések epigonjaimra jellemzők, akik a betűk piktogram előzményét helyreállítani, azonosítani sem tudják írástörténeti szakirodalmukban. Ráfognak

olyan kitalált jelentéseket a betűk piktogram előzményeire, amelyek szókezdő hangjukkal ugyan megfelelnek a betűk hangértékeinek, de az írástörténeti szakirodalmukban s a valóságban sem léteztek.

— A \bar{N} 'rét' piktogramból képzett székely és ó-türk betűk levezetésével a No. 22. jelicikkemben foglalkozom részletesen. A kínai piktogrammal Kyril Ryjik No. 531-532. lajstromszámok alatt. Jelentését: „Lezártlan határvonalak, kontúrok, üres tér a horizontig” adja meg.

Bernhard Karlgren 1957, No. 842. sorszám alatt foglalkozik a jegy Csou II –kori (kb. 900—770) változataival: „A Shuo-wen [szótár] szerint: távoli vidék. Messze a fővárostól”

Legrészletesebben Ecsedy Ildikó tárja fel a jelentését. 1987, 363: „A kérdéses $H \sim \square$ *kiung* elemet pedig „távoli határ(vidék)” gyanánt írja le a *Suo-wen*, v. B, 110: „(ami) az erődön (ji) kívül (túl) van, azt külvárosnak hívják (*kiao*, vö. 543. jegyzetünkkel), (ami) a külvároson kívül (túl) van, azt mezőnek hívják, (*je*), (ami) a mezőn kívül (túl), azt erődnek hívják (*lin*), (ami pedig) az erdőn kívül (túl), azt \square *kiung* -nak hívják, s az anyyi, mint „távoli határ(vidék)” (*jüan kie*).”

A piktogram Jin-kori kínai jelentése határvidéket, üres helyet a láthatárig, lakatlan, „államközi” területet jelent. A „távoli határ(vidék)” -ről, a „mező” -ről a *gyepű* jut eszünkbe, — a fűvel (*gyep*) borított lakatlan, „üres határtérség”. (L. Kyril Ryjik: „üres tér a horizontig”) Nagyságát a korabeli leírások „napi járóföld”-ekben adták meg. Hány napot kell a lakatlan térségen át a másik lakott területig (népig) menni.

A piktogram betűként 'r' hangértékű a Nikolsburgi ábécében, tehát a piktogramot megnevező szó nyelvünkön 'r' hanggal kezdődik. Ilyen fűvel borított mező a: **Rét**.

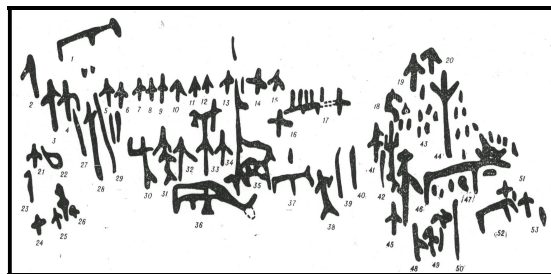
Az ótörök jelrendszerekben (ábécékben) a \bar{N} 'rét' piktogramot ketté is osztották. Egy felső részre: $\mathcal{H} r^1$ hangértékkel (amely mély hangértékű magánhangzókkal harmonizál), és egy alsó részre: $h t^2$ hangértékkel (amely magas hangrendű magánhangzókkal harmonizál). A kettéosztott piktogram bármelyikével találkozunk, az a felirat csak török nyelvű lehet. De találkozunk a piktogram eredeti \bar{N} rajzával is az ótörök feliratokban 'r' hangértékkel az orhoni „Дэл уул” és a jenyiszeji — szintén datálatlan — Чаа-Холь XI (e-23) feliratban is.

Az ó-türk $h t^2$ hangértékadó szó akrofoniája: „*tariɣlay* Feld || tarla” (szabad terület, terep, tér, mező, (szántóföld). (AlttGramm.) A \bar{N} 'rét' piktogram jelentésével az ótörök *tariɣlay* (mező) lényegében azonos, a 'rét' ó-türk szinonimájával.

1.3 Az alábbi „feliratos kőrajzon”

(Okladnyikov 1976, 184, 62. tábla.) több rajzelemet jól azonosíthatunk. A kőrajz bal-felső részén a 'víz' („Hung Fan”: folyóvíz), a \uparrow 'jó' (folyó) ideogramját látjuk. (L.: No. 3.). A \uparrow „folyó” mentén hosszú sorban fa (vesszőkből álló) hajtásokat: \uparrow látunk. (L.: a No. 8. jelicikkemben leírtakat, és a 'celőke < cselőke' kiterjesztését a 'cigle < csigle' vesszőre is). Alattuk, a ritkás, füves pagonyban legelésző állatokat.

A kőrajz jobb oldali térfelén, Υ „kis fűhajtás” (L. részletesen: No. 30.) piktogrammal jelölt tisztást, alatta egy gomba fejű ember (?), aki előtt egy hegyezett fülű, tátott szájú állatot (farkast, vagy kutyát?) látunk:

A \uparrow 'víz' (jó) ideogramma bizonyítja, hogy a rajz készítésének idején már léteztek és ismertek voltak a teknős jelcsalád hun ideogrammai a mai Mongólia területén is.

1.4 Egy hun „feliratos csontrajzon”

(Bóna 1993, 100.) szintén a 'folyó' (jó) (No. 3.) ideogramját látjuk. „Érdekessége még a

temetkezésnek a halott bal karjánál talált, bekarcolt szarvasfigurával díszített csontlemezzel.” (Bóna 1993, 231.) A csontra karcolt jelenetben egy kis folyón megy át a szarvas. A folyó szélessége — a szarvas háta felett a „háttérben” — szügyétől a faráig terjed. Közepén (a szarvas hátával párhuzamosan) a 1 'jó' (folyó) ideogramját (No. 3) látjuk bekarcolva. A szarvas nyakán és a háta felett az 'Ég' ideogramját (No. 10), de még nem „szögletesítve”, ahogy a székely \wedge 'g' hangértékű betűként ismerjük, hanem származtatásában szemléletes (vö. No. 10.) eredeti, \frown „boltozatos” formában:

A szarvas nyakán és felette is az \frown 'ég' jele látható. Jelölve, hogy a szarvas az **Ég állata** volt. Az Ég azon akaratát közvetíti a szarvassal, hogy **követve át kell kelni a folyón.**

Megjelenítésében olyan ideogrammákkal (ideográfikus feliratokkal) ellátott rajz, amely in situ, szemléletesen bizonyítja, hogy a folyót a hunok a 1 folyót később a székely 'jó' ideogrammával jelölték, ahogy hazánk 'jó' folyóneveit is. Bizonyítva, hogy a hunoknak ebben az időszakban (is) piktográfiájuk volt! (A temetkezést a Bóna által ismertetett publikáció a III.—V. századba keltezi.)

Hung-fan „öt eleme” egyike a '(folyó)víz' (a 'jó'). Ideogramját már az ordoszi hun aranykoronán (fejdíszén) láthattuk, valamint az Oljokma folyó menti „feliratos kőrajzon”.

— Feltehetően a Kárpát-medencében visszamaradt hunoktól származnak „jó” folyóneveink és a székely 1 j betű hangértékadó szava is. Jelentősége páratlan! — mert elhatároló jelentőségük van.

Megkülönböztetik névadó nyelvükkel (nyelvjárásukkal) népünk azon („honfoglaló”) részét ott, ahol településterületükön és tágabb „mozgáskörletükben” a kisebb folyóknak a 'jó' neveit adták:

Székelyjó (székely-jó, Bánffyhunyardtól nyugatra); Méregjó (a Székelyjőbe ömlik); Jád (jó-d, a Bihar hegység keleti oldalán); Jód (jó-d), Máramarosszigettől délkeletre; Hejó (hév-jó: meleg-jó); Hájó (Hév-jó, Nagyváradtól keletre); Sajó (só-jó: sófolyó). Ebből három (!!) is van:

1. A Felvidéken a Tisza jobboldali mellékfolyója; 2. Észak-Erdélyben Sajó az Iza baloldali mellékvize; valamint 3. Szolnok-Doboka vármegyében, a Nagy-Szamos baloldali mellékvize. Továbbá: Berettyó (berek-jó: berekfolyó); Józás (település a Fehér-Körös felső folyásánál). Közrefogják Erdélyben a Mezőséget keletről, nyugatról, északról. A Tisza közvetlen, vagy közvetett mellékfolyói.

Sajó nevű folyóink jelentése: só-jó, azaz: sófolyó. Bár a vizük nem sós, és nem só-vidékről erednek, így sőt sem szállíthattak rajtuk. Főleg nem az erdélyi két kis patak Sajó vizén. Viszont a Hung-fan (a kínai Nagy Szabály) elmélete a Henri Maspero idézet szerint:

„Az elmélet alapja egyrészt a világmindenség és az ember szembeállítás, másrészt pedig egymásnak való pontos megfelelésük. A világmindenség, az érzékelhető világ az öt elemnek (wu hing), a víznek, tűznek, fának, fémnek, földnek köszönhető. Ezek nem metafizikai entitások, sem nem erők vagy potenciák, hanem egyszerűen az öt valóságos anyag, amelyek e neveket viselik, s amelyeknek fizikai tulajdonságaik vannak: „A víz folyik és lefelé halad, a tűz ég és felszáll, a fa görbe és egyenes, a fém nyújtható, a föld lehetővé teszi a vetést és aratást”, s e tulajdonságok hozzák létre az ízeket: „**ami folyik és lefelé halad, hozza létre a sósat, ami ég és felszáll, hozza létre a keserűt**” stb. Az öt elem működése nincs megmagyarázva; erre vonatkozóan e kortól kezdve többféle elmélet is létezhetett. Egy egykorú szöveg, úgy tűnik, arra utal, hogy működésükben egymásra következnek, miközben egyik legyőzi a másikat. A Hung fan más sorrendet ad, kettesével állítva szembe egymással a nekik megfelelő égtájakat: Észak (víz), Dél (tűz), Kelet (fa), Nyugat (fém), s a Középpel (föld) végzi. Működésüket tehát úgy képzelték, hogy végtelen mozgásban következtek váltakozva egymásra. Egyik elméletben sem hatolnak azonban egymásba, s nem is keverednek.”

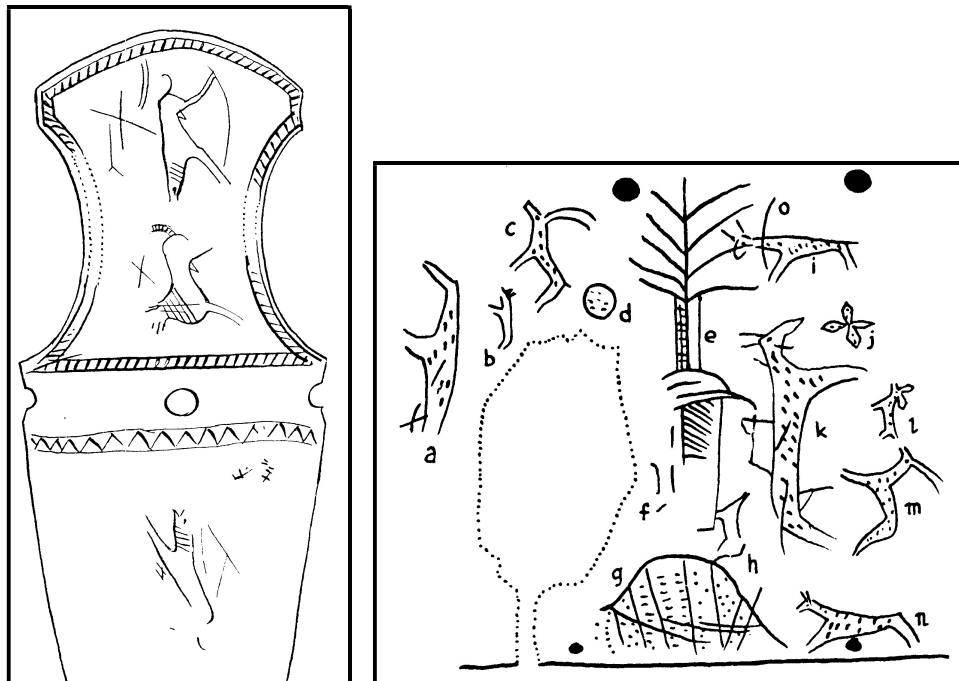
Névadásuk ősrégi voltát erősíti az is, hogy a folyók 'jó' nevének köznévi használata már igen régen kihalt a nyelvünkől. Csak egyetlen példa van rá az ómagyar korból: „1246/1408: Kethyoukyzi fn.”

(TESz)

Amennyiben az avarok, vagy Árpád népe adta volna a 'jó' folyóneveket, akkor az egész Kárpát-medencében előfordulnának. Nem csak a Tisza – Maros – Szamos által határolt területen.

1.5 A jutasi 125. avar sírból előkerült vadászsípon és a homokrév/mokrini csontrajzon

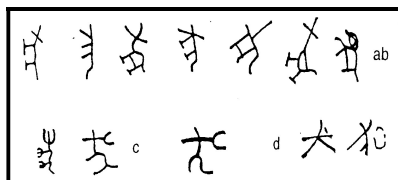
olyan „nyelvi tanúk” jelennek meg, amelyek írástörténeti összefüggéseik kapcsolatrendszerében — már önmagukban, csupán a rajzokkal — igazolni tudják alkotóik nyelvét:

Jutason a kora és későavar korban egyaránt temetkeztek, így csupán a temetkezés helyéről nem lehet eldönteni, hogy a vadászsíp melyik temetőrészéből került elő. Jól ismerjük viszont a „későavar” jelrendszer betűit, s a vadászsíp rajzán látható piktogramok nem tartoznak a „későavar” jelrendszerbe. A székelybe: igen.

A koraavarok (és a székelyek) a rajzokon látható X 'eb' piktogramból (L. No. 21.) a b –hang jelölésére betűt alkottak. Így a fej nélküli ebek piktogramjukkal történt „feliratozása” (megnevezése) a jutasi és a homokrévi temetőből előkerült csontrajzon (az a-val jelzett állatánál) cáfolhatatlanul határozzák meg a korai avarok nyelvét. Mert a korai avar homokrévi temető csontrajza mellett így a jutasi is korai avar.

Kyryl Ryjik a 316. lajstromszám alatt mutatja be a 'küan; Hund' (kutya) 'eb' rajzának időrendi fejlődését. A Jin -korban két vonal „metszete”, kereszteződése, az állat fejét jelöli, majd egyre inkább testének, fogalmának rajza:

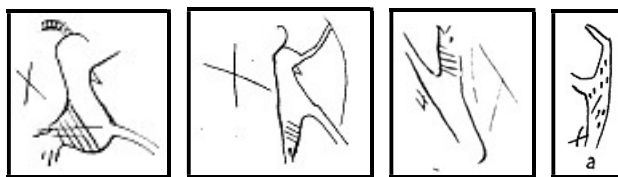

„Ugató kutya ábrázolása (amely Kongzi szerint különösen helytálló...)”

A jutasi vadászsípon a felső két ebnek nincs feje, mert a hátuk fölé van rajzolva piktogramjukként. Az alsó ebnek van feje, mert tátott szájjal (ugatva) fut, de a piktogramja ennek az ebnek is a háta fölé van rajzolva. A homokrév/mokrini csontrajz bal oldalán is van egy állatszerű rajz, amelyet szintén az X 'eb' piktogram rajzával jelöltek. A fejnélküli ebek miatt a kínai jelölés átvétele a Jin -korba tehető.

A „korai avarok” (vagy meghatározó részük) nyelvére perdöntők a kínai típusú 'kutya' (eb) (piktogram) rajzok, amit László Gyula könyvében láthatunk, mivel a 'kutya' másik neve csak

nyelvünkön 'eb', amelyből a koraavar és a székely **X** 'b' hangértékű betűt képezték:

A rajzok alkotói még tudták, hogy a **kínai kutya piktogram** rajzának megkülönböztető jellegét a két vonal metszetével jelölt feje adja, amit feltűnően le is választottak a kutya testének rajzáról, és megtették a belőle képzett **X** 'b' betű rajzának.

Amennyiben csak a 'kutya' modern, írásreformot követő kínai piktogram rajzát: 犬 ismerték volna, akkor nem tudták volna a koraavar és székely **X** 'b' betű grafémáját az **eb** rajzának leválasztott fejével ábrázolni (ahogy a Jin-kori kínai piktogram rajzain látjuk), mert az már régen nem volt használatban. Bár van a **korai avar tárgyfeliratok ligatúráiban** egy olyan, a kínaival párhuzamosan megjelenő írástörténeti fejlemény, ami bőven a Csin Si Huang-Ti írásreformja utáni időkre tehető. De ez nem befolyásolta a koraavar hunoknál a régi képjelek (piktogramok) használatát.

Erről később, a tárgyfeliratok ligatúráinál.

— A legfelső **eb** piktogramja alatt a 人 'bemeget, behatol, öl, megöl, lemészárol' jelentésű kínai piktogramot látjuk (L. No. 54. jelicikkemben.), amely hunoktól átvett piktogram az ótörök ábécének lett **č**, **ğ** hangértékű betűje. Ez a piktogram „jelzi”, hogy vadászatról szólnak az **eb** rajzok és a piktogram feliratok. A rajz készítője piktogramokkal jelöli („írja le”) a vadászat helyszínét és az időjárás (téli) körülményeit:

A vadászszípon az alsó 'eb' hasa alatt a 人 'rét' (No. 22.) piktogram rajzát látjuk. A feje felett jobbra két példányban is, melyek közül az alsó ligatúrában össze van vonva a 人 'jég' (No. 23.) piktogramjával. S hogy ne tévedhessünk: fölötte külön is oda van karcolva a 'jég' piktogramja, ahogy a Nikolsburgi ábécé eredeti 人 eg (egy) jelölésű betűjeként látjuk. (L.: részletesen No. 23. jelicikkemben.) Mert 'jég' szavunk 'j' kezdőhangja 'gy' -re változott egyes nyelvjárásokban. Heltai Gáspár „*Chronica az magyaroknak dolgairól*” művében: „**gyegre**” (1566), és az Őrségben az oda telepített székelyeknél: „**1818: Gyeg** (Zakál Gy.: Őrség. 74: NSz.);” (Alsóórben ma is: „**gyeg**”).

A két vonalkából álló kínai piktogram függőleges vonallal történt összevonásával jött létre a későbbi **ğ** **gy** hangértékű betű, mert betű több rajzrészből nem állhat. Ezt látjuk a nikolsburgi **ğ** 'h' betű esetében is: **ğ** > **ğ** Az utóbbi már rontásnak minősül, mert semmi köze sincs az eredeti piktogram rajzához. De épp ilyen összevonást és romlást látunk az ó-türk véghangzó 'g' hangértékű betűk esetében is: 人 人 人 人 (Részletesen: No. 47. jelicikkemben.)

A vadászszíp „feliratos rajzán: Téli, jeges (havas) réten futnak az ebek. Téli vadászat ebeit látjuk.

A 人 'jég' piktogram hiányzik betűként az ó-türk (ótörök), a „kazáriai” és a későavar szarvas-nagyszentmiklósi feliratokból. Csak a Nikolsburgi Ábécé 'gy' hangértékű betűje.

Ez több kérdést igazol is egyben, a korai avarok nyelvével kapcsolatban.

2.0 Három avar-kori tárgyfelirat olvasata

A feliratokkal már könyvemben (2008) is foglalkoztam, amelyek rajza ellenőrzött és jó állapotú, így betűik nem képezhetik vita tárgyát. Vékony Gábor mindháromra, a betűkre ráfogott hangértékekkel török nyelvű olvasatot adott, amelyekkel korábban sem tudtam egyetérteni. (L.: Szekeres 2008, 204 – 212)

Könyvem megjelenése (2008) óta, az első koraavar feliratok olyan sajátosságait láttam meg, amelyeket korábban nem, s amelyek rámutatnak a koraavar betűképzések okszerű kezdeteire, a „szabálytalan ligatúrákban” a piktogramok jobb oldali és alsó részéhez csatlakoztatott betűk: — nyelvünk toldalékainak olvasatára. Amelyek összefüggésben vannak az időszámításunk előtt, 220-tól kezdődő kínai írásreformokkal.

Jang Hsziung 13 fejezetből, i.e. 53-tól — i. sz 18-ig alkotta meg a **Fang-jen** dialektológiai (kínai nyelvjárások) szótárát, amit követett Hszu Sen a **Suo-ven Csie-ce** fő művével i. u. 100-ban, amikor a mai modern kínai írás alapját fektette le. Rendszerezte a **fogalmakat jelölő gyökjelek** (kulcsok) **mellé kerülő fonetikai elemeket**. Néhány mai, „modern példázata” oszlopokba rendezve. Felül vannak a fogalomköröket jelölő **gyökjelek**:

A baloldali első oszlop **gyöke** az 'atya' „fu” piktogramja, alatta a „pá”, jelentése: 'papa, apuka'. A második oszlop **gyöke** a 'víz' „suí” piktogramja, alatta a „hui”, jelentése: 'utalni, pénzt átutalni'. Ez alatt a „hàn”, jelentése: 'veríték, izzadás'. A harmadik oszlop **gyöke** a 'hegy' „sán” piktogramja, alatta a „szui” jelentése: 'év' (kormeghatározásban). Alatta a „tǎo”, jelentése: 'sziget'. A negyedik oszlop **gyöke** a 'fű, növény' „c'ǎo” piktogramja, alatta az „í”, jelentése: 'művészet; alatta a „csjè”, jelentése: 'számlálószó (szakasz, rúd)'. Alatta a „kùng”, jelentése: 'összesen'. Alatta a „jà”, jelentése: 'rügy, bimbó'.

Az ötödik oszlop **gyöke** a 'juh, birka' „jáng” piktogramja, alatta a „cs'á”, jelentése: 'hiányozni, különbség'. Alatta a „mèi”, jelentése: 'szép, gyönyörű'. Alatta a „jáng” jelentése: 'támogatni, nevelni'. (A 'jáng' (birka, juh, stb.) fonetikai elemként más gyökjelekkel kombináltan sokszor előfordul.)

— Nagy Bálint kínai nyelvkönyvének gyökjelek, kulcsok szerinti írásjegytárában, a **mai modern kínai írás gyökjelei mellé** kerültek a jelentéseket meghatározó fonetikai elemek. (Idézeteimben a legtöbb fonetikai elem a gyökjelek alá és jobboldalához került.)

S ekkor jöttem rá, hogy a **székely írás betűinek ku-wen (ó-képirás) piktogram előzményei**, majdhogya mind a **modern kínai írás gyökjeleinek ó-képirás előzményei közé tartoznak!** S ez új megvilágításba helyezi a székely, s ezzel az ó-türk írások betűtörténetét!

Rámutatnak arra, hogy már a Han-korszak előtt is fontos szerepet töltöttek be a kínai kancellár írásokban, s ezért a kínai és hun államközi kapcsolatok levélváltásaiban. Miként még a koraavar és az Árpád-kori piktogram-használatban is.

Mert a koraavar sírokból előkerült tárgyfeliratokon — a kínai írás gyökjeleihez hasonló módon kapcsolták a fogalmak szavait jelentő piktogramokhoz a *nyelvünkön képzett betűket*: nyelvünk toldalékait!

S ez rámutat arra az írástörténeti folyamatra, hogy először a (nyelvünkön képzett) betűket, nyelvünk toldalékainak jelölésére képezték oly módon, hogy a szavakat („gyököket”) jelölő piktogramokhoz (majd betűkhöz is) nyelvünk toldalékait „kínai módon” illesztették! És először csak olyan szavak leírására képezték betűket, amelyekre nem ismertek ó- kínai képjeleket.

Ezek a koraavar és középaavar-kori vegyes rendszerű tárgyfeliratok alkotják **nyelvünk legkorábbi**, a kínai írástörténeti szakirodalmi adatokkal **rendre egyeztethető, hiteles nyelvelméit**.

2.1 A kunágotai ezüstkorsó felirata

Vékony Gábor tárgyismertetése és olvasata könyvem (2008) 205 - 206. oldalán. Érdemes elolvasni, mert jól láthatók Vékony Gábor olvasatának a szakmai hiányosságai, amikor minden törekvése arra irányul, hogy a feliratot török nyelven olvassa el. A jobboldali ligatúrára „N” jelentést fog rá, mivel nem talál rá olvashatót. A baloldali jelet helyesen véli „t” (at)-nak, ami 'aty' szavunk t>ty-sülés előtti hangállapota. De Ő ezt a török **at** 'név' jelentésű szónak olvassa. Eszébe nem jut, hogy a nikolsburgi *athy* (aty) jel avar-kori változata is lehet. Amibe beleolvastat még egy i/i hangértékű betűt is. Így Vékony olvasata: **N. ati** Vagyis: 'N (a) neve' Nem akarom Vékony Gábor olvasatát minősíteni.

A koraavar felirat két, egymástól jól elkülönített piktogramból áll. A jobboldali a \wedge 'vas' nyílhegy piktogramja (No. 6.), amelyhez a jobboldali vonala alján egy kis ferde vessző, a Υ 'd' betű jellegzetes ferde vonala csatlakozik. A másik az 'at' (később: 'aty'), < kínai \times FU (atya, apa) piktogramjának koraavar változata, ahol a két vesszőt nem az atyakereszt alsó és felső „szárai” közé: \times — hanem a felső végeihez rögzítették. (No. 20.) Mielőtt a $t > ty$ hangváltozás nyelvünkben végbement volna.

Az olvasat problémáját korábban az okozta, hogy ligatúrák esetében (törvényszerűen) mindig a jobboldali betűhöz (jelhez) csatlakoztatták a betű bal oldalán a másik betűt, a jól felismerhető részével. Itt pedig a Υ 'd' betű (No. 2.) ferde vonala a \wedge 'vas' (nyílhegy) (No. 6.) piktogram **jobboldali vonalához alul van csatlakoztatva**. Ami a székely írásban teljesen szabálytalan:

$$\wedge \text{ vas} + \Upsilon \text{ d} = \wedge \times \text{ vas(a)d}$$

S mivel a korai avarok (Heftalita fehér hunok?) igen gyorsan jutottak el a kínai írástörténeti kultúrkörből a Kárpátok előterébe és a Kárpát-medencébe, keresni kezdtem lehetséges okát, és találtam meg a kínai írás történetében.

Tehát, nem csak azért van a 'd' betű ferde vonala a 'vas' piktogram jobboldali vonalának alsó részéhez csatlakoztatva, mert a baloldali vonalával egybeesett volna. Hanem azért is, mert az írásreformok után a kínai írásban a **gyökjelek mellé** — főleg a gyökjelek jobboldalára és alá (de máshová is) kerültek a fonetikai elemek.

A koraavar vegyes rendszerű feliratokban a kínai fonetikus jelekkel hasonló módon vannak jelölve nyelvünk toldalékai! Esetünkben Vasad szó –d képzője, amely ma is létező településnév, s amely pusztá személynévből keletkezett magyar névadással:

„1138/1329: *Wafadí* szn. (MNy. 32: 131.) Az alapjául szolgáló személynév a m. *vas* fn. származéka.” (Kiss Lajos II. 738) A szóvégi d helynévképző lehet.

— S óhatatlan felmerült gondolataimban, hogy a Kora-Árpád-kori helynevek –d képzője, — vajon nem avar-kori nyelvünk képzője? —

2.2 Az ozora-tótipusztai lelet edényfelirata

Vékony Gábor tárgyismertetése és olvasata könyvem (2008) 206 - 207. oldalán. Idézek belőle, mert az edényfeliratot is török nyelven olvasta el:

„A tótipusztai felirat (Garam, i. m. 7/2. kép, Garam átrajzolását szívességből személyesen ellenőrizhettem. Az általa rajzolt utolsó jel hiányos):” (Vékony)

Az első jel jól láthatóan különvlik a továbbiaktól. A következő jelek közül az első kettő világosan olvasható.

Vékony Gábor: „Nos, a \times jel a nagyszentmiklósi írásban legfeljebb *b*-nek olvasható, ezt viszont nem egészíthetjük ki olyan szóra, amely mértéket jelölne.” Továbbá: „A kockajátékhoz használt X-jel bizonyosan *számot* jelöl! Mivel a tótipusztai edény feliratának első jelénél amúgy is mértéket várnánk, a jel olvasata '10' (a hangalakról alább).” Tehát Vékony Gábor előre meghatározza, hogy milyen török jelentést vár:

„A második minden keleti rovásírásos körben *s*, ill. a türk rovásírás s^2 jele, amely a nagyszentmiklósi és a kazáriai írásban az *s* egyedüli jeleként használatos.” Továbbá:

„A kazáriai és nagyszentmiklósi írásban a γ jelét találjuk \mathcal{N} , \mathcal{N} , \mathcal{N} , formában. Igaz, egyes kazáriai feliratokon és a székely rovásírásban hasonló az *r* jele is, ez azonban a palatális és veláris r^2 megkülönböztetésének az eredménye. Olyan írásban, amely az európaiak közül korainak számítható, bizonyosan nem volt meg ez a megkülönböztetés, hiszen az írás az arameus ábécé párthus változatára megy vissza — ott viszont ilyen különbségtétellel nem számíthatunk.” „A második jel egyik

összetevőjét tehát γ hangértékkel olvashatjuk. A másik összetevő nem kérdéses. A \updownarrow jel a kazáriai és nagyszentmiklósi írásban (változataival együtt) az i/i jele.

A felirat részleges értelmezése tehát:

$s\dot{\gamma}$

A $s\dot{\gamma}$ jól ismert török szó, amelynek jelentése: 'belefér' (DTS 502; Clauson, EtDict. 804). Ez a jelentés meghatározza a felirat értelmezését. A különvált első jelnek kell jelölnie, a felirat utolsó jele pedig jelen idejű (aoristos) igeképző lehet.

Feliratunk olvasata a fentiek szerint:

'10' $s\dot{\gamma}^a t$
'10' fér bele'

A $s\dot{\gamma}$ ige ugyan ma nincs meg a csuvasban, de általános elterjedettsége miatt bizonyára megvolt régen a bolgár-török nyelvjárásokban. A $-t$ jelenidő (praesens futurum) pedig világosan bolgár-török nyelvjárásra utal feliratunk esetében.

A '10' török neve $\dot{o}n$. Bolgár-török szövegben már ekkor számolhatunk a hosszú magánhangzó diftongizálódásával, ennek megfelelően $\dot{H}on \sim \mu on$ alakot olvashatunk. A számnév után a mértékegység ugyan nincs kiírva, de ez nyilván annyira egyértelmű lehetett, hogy nem is volt szükség jelölésére. Erre látszik utalni, hogy a '10' jelentésű török szó később a bolgár-török nyelvekben mértékegységet jelöl, a Majakiban talált amfora-feliraton $\dot{H}l'd'irem$ von kifejezést olvashatunk. A '20 von' ott nyilvánvalóan az amfora űrtartalmát jelöli."

A tótipusztai ezüstedény felirata tehát (**Vékony Gábor szerint**):

$\mu on s\dot{\gamma}at$
'10 (egység) fér bele'

S végül Vékony Gábor „megkoronázza” olvasatát: „A tótipusztai felirat tehát az onogundurok hagyatéka, s nyelvük emlékét őrzi — ez a nyelv világosan bolgár-török volt.”

— Nos, **Vékony Gábor nyelvészeti csűrés-csavarása után elmondhatjuk**, hogy a feliratnak igen egyszerű, magyar nyelvű olvasata van.

Odáig jól látta Vékony Gábor, hogy az első, jobboldali külön álló jel **megfelelne** a magyar 'b' betűnek, — betűként. Csakhogy, egy teljesen külön álló jel nem lehet betű! — csak az 'eb' piktogramja. (L.: No. 21.) A jutasi vadászsípon egyértelműen megsokszorozva látható.

Kissé meg van kopva a jobboldali két vonala az **Xeb** piktogramnak, mert a jobbkezes felirat rovója a rovó eszközt kezdetben jobban nyomta bele az edény anyagába, s a két vonal kereszteződése után már felengedte.

Második jel az **l s** (sz) betű. (L.: No. 14.)

Harmadik a 'rét' **N** (l. No. 22) akrofonias **r** hangértékű, és az 'ij' **†** (l. No. 26) akrofonias **i** hangértékű betűinek ligatúrája, ahol az 'i' betű rajza jól felismerhető ferde vonalával csatlakozik az **r** betű jobboldali függőleges vonalának felső végéhez. Ez a csatlakoztatás mai felfogásunk szerint szabálytalan a székely írásban, mert a másik, baloldali függőleges vonalhoz kellene csatlakoztatni.

S itt jött ismét a felismerés: **A koraavar feliratban a kínai fonetikus jelekkel hasonló módon vannak jelölve nyelvünk toldalékai!** Esetünkben az 'r' betű jobboldali függőleges vonalának a felső végén:

A ligatúra olvasata: **seri** (szeri). Ahol a betű jobboldali függőleges szárához csatlakoztatott **† i** betű (L. No. 26.) ferde vonala nyelvünk helyhatározó toldaléka.

A 'szer' szónak nem volt piktogramja, így nyelvünkön képzett betűkkel írta (írhatta csak) le a felirat készítője a 'szer' szót. S ez rámutat a koraavar betűképzés folyamatában arra, hogy **még csak akkor használtak piktogramok helyett betűket**, amikor feltétlenül szükséges volt.

Negyedik az **Xat** (No. 20) avar-kori piktogram.

A teljes felirat „vegyes” (piktogramokból és betűkből álló) olvasata (ha az 'eb' és az 'at' piktogram:

eb sz[°]ri at

De lehetséges betűfeliratként is olvasni:

°b sz °ri °t

Az 'eb szeri at' — mai nyelvünkön: 'eb szeri aty' (Eb szeri atya.)

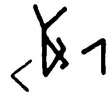
A felirat az edény tulajdonosának **eb szerhez tartozó at** (aty) nevét jelöli, ami tulajdon jelölés, vagy ajándékfelirat. A tótipusztai felirat valóban nagy jelentőségű. Nem köthető a bolgár-törökökhöz. Sőt: 'szer' szavunk legkorábban olvasható előfordulása jelzi, hogy akkoriban is nagy jelentőséget tulajdonítottak az ebeknek, amint azt a **jutasi 125. avar sírból előkerült vadászsípon és a homokrév/mokrini csontrajzon is látjuk.**

Településnévként is: **Ebes** helység: 1332-7; *Ebes*. 1368: *Ebesfalwa*. Azonban: 1138/1329: Ebus szn. (Kiss Lajos I. 404)

2.3 A Kiskőrös-vágóhídi kehely talpán lévő rovásfelirat

Idézek Vékony Gábortól: „A kiskőrösi jeleket, ill. jelcsoportot korábban tamgának gondoltam, mint Vásáry István is, aki a Tihanyi téri kehely tamgájával vetette össze (Vásáry, i. m. 344). A kunágotai és tótipusztai feliratok tanúsága alapján azonban lehetőség nyílt arra, hogy a kiskőrösi jeleket is feliratként értelmezzük. A ligatúra többféle magyarázati lehetőséget is kínált, így két olvasati lehetőséget is számbavettem (Vékony, Életünk 1985-12, 1141), mindkettőt törölnünk kell, mert ezek az olvasatok a Garam által felfedezett jelnek a többihez kapcsolásával történtek.

A kiskőrösi felirat:

Az első jelet mindeddig nem ismertük a Kárpát-medencei rovásfeliratokon. Szarvason azonban mellékvonalas változata az **f** jeleként volt meghatározható, ennek kapcsán valószínűsíthető, hogy az egy **p** jeltől való újítás. Valóban ilyen a **p** jele a türk rovásírásban, s ugyanerre az alapformára vezethető vissza a székely írás **p** jele is, amelyet két mellékvonallal láttak el (Németh, MRovÍr. 28).

Tudjuk, hogy ábécénk a párthus írásra vezethető vissza. Nos, jelünk az ívelt párthus **pē** (vö. Livšic, Parfjanskij alfavit, in: Osnovy iranskogo jazykoznanija. Sredneiranskije jazyki. Moskva 1981. 3. tábla, stb.) rovásíráshoz idomult, egyenes vonalú alakja. Vagyis a felirat első jelét **p**-nek olvashatjuk.”

„A második jel kétségtelenül ligatúra. Ennek egyik összetevője egy világosan felismerhető **a/ā**, a másikat pedig nem lehet mással összevetni, mint a Tótipusztán és Kunágotán is ismert **t** jobbra forgatott alakjával. Vagyis a kiskőrösi kehely jeleit a következőképpen olvashatjuk:

p ta/tā/at/āt

Noha a ligatúráknál az összekapcsolt betűk sorrendisége nem mindig jelent olvasati sorrendiséget is, mégis figyelembe kell vennünk, hogy a kiskőrösi felirat ligatúrájában **t** majd **a/ā** egymásutániség van. Ezért inkább egy **p ta/tā** olvasatát választanánk a feliratnak.” Továbbá:

„A Kiskőrös-vágóhídi temető I. sírjában előkerült edény feliratának legvalószínűbb olvasata tehát:

P^{ta} 'Putá ~ Butá'

Hogy ez a *Putá ~ Butá* személynév összefüggne egy 'tevecsikó' jelentésű szóval (Németh, Inschr. 12, Nsztmfelir. 8), abban persze kételkednék. A *Bota ~ Bata* gyakori Árpád-kori személyneveink közé tartozik (Németh, Acta Ling. XXI, 16; Fehértói, i. m. 62), s valóban nem kizárt, hogy török eredetű, az etimológia kérdését azonban nyugodtan nyitva hagyhatjuk. Ennél fontosabb a név feltűnése Kiskőrösön és Nagyszentmiklóson bizonyára többet jelenthet annál, mint hogy a név korábban is közkedvelt lehetett.”

Vékony Gábor olvasata betűtörténeti szempontból is lehetetlen magyarázat, amikor az ó-türk **᠒** 'p' betűből, mellékvonalak hozzáadásával származtatja a székely **᠒** 'p' betűt.

— **A kiskőrösi rovásfelirat ismét vegyes rendszerű**, mert piktogramok és betűk is vannak benne.

A felirat első jele a hun **᠒** 'víz' (folyóvíz), székely hangértékadó: **jó** (No. 3) ideogramma. A felirat készítője a **᠒** 'jó' (főnév) ideogrammával a melléknévi 'jó(v)' (jó) szó **v** –nélküli azonos hangzását használta fel melléknévi 'jó' szavunk lejegyzésére. A felirat olvasata **csak ez esetben** kifogástalan.

Vagy akkor, ha már **j** hangértékű a betű, és az **'ó'** hangot nem jelölte a felirat készítője.

A második jel ligatúra, amelynek első összetevője egy **jobbra elforgatott X at** (No. 20) **piktogram**, amely mind a három vizsgált feliratunkban jelen van.

A ligatúra másik összetevőjének függőleges „szára” azért olyan hosszú, hogy az **X 'at'** piktogram alsó részéhez (mint „gyökhöz”) csatolni lehessen toldalékként az **'a'** hangértékű betűt:

Y + X

A betű rajza egyezik a **Y 'čatal, tal'** (ág, villa) (L. No. 55.) piktogramból képzett, véghangzó **'l'** hangértékű ótörök betűvel. (Mert a korabeli ó-türk nyelvben nem volt szókezdő **'l'** hang.) Vékony *a/ä* hangértékkel olvassa, mint a szarvasi és nagyszentmiklósi **A** betűt, amely (szerinte) a székely **Y t** hangértékű betű (No. 1.), függőleges vonalával van megfordítva. (Sicc!)

Csakhogy, az ideogramma jelentésének megfelelő ó-türk **'túz'**: „*ot, oot* Feuer || ates” (AlttGramm.) „*mtü. s-ug. trkm. ot 'Feuer'*” (tűz). (Martti Räsänen) A **Y** piktogram **egyik jelentése sem felel meg** a Vékony Gábor adta hangértéknek.

A kínai ku-wen (ó-képirás) piktogram **Y** rajzának jelentése: Gabel (villa), egy faág „villás” elágazása. (Faulman) A piktogram jelentésének megfelel **'ág'** szavunk, amelyet a TESz vitatott eredetűnek tart. **Korabeli kezdőhangja** (akrofóniája): **a** (L. még No. 55. jelickezet, ahol az ó-türk **'tal'** (ág) alapján ó-türk hangértéke: véghangzó **'l'**.) (Szókezdő **'l'** hang még nem volt a korabeli ó-türk nyelvben.)

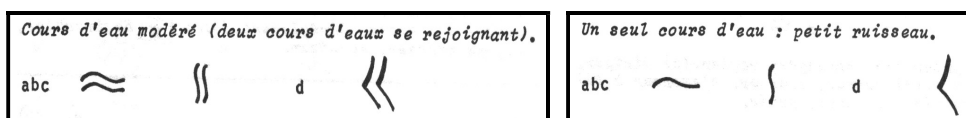
Eddig a tárgyfelirat olvasata: **jó at+ a**-betű. **jó ata**. Ahol az **'at'** piktogramhoz ligatúraként csatolt **'a'** nyelvünk toldaléka: „— A m. *atya* szavégi *a*-ja vagy kicsinyítő képző, vagy 3. sz. birtokos személyrag. A szó *ty* hangeleme magyar fejleménynek látszik.” (TESz)

— A **<** jel valóban kissé lejjebb van a többinél, ezért úgy tartják, hogy nyilvánvalóan korábban került a kehelyre. De miért van a többivel így is egy sorban? Lehetett volna az új feliratot a kehely talpán más helyre is vésní, de a jel a felirathoz lett (betűként) felhasználva.

Vékony Gábor az ozora-tótipusztai lelet edényfelirat első **X** jelére ráfogott 10-es szám megfelelésével 5-ös számjegynek tartja, — teljesen laikusán! A szarvasi és a nagyszentmiklósi feliratokban Vékony **< d** hangértéket adott az ó-türk betűként is létező jelnek.

Az orhoni és jenyiszeji ábécében **o, u** hangértékkel fordul elő! (L.: részletesen **No. 49.** jelickekben.)

Kyryl Ryjik (327) „**KUAJ**” **⌘** és „**KÜAN**” **<** (328) jelickeiben az egy és két vonalból álló piktogramok jelentéseivel foglalkozik:

(327) „**KUAJ** **⌘** Mérsékelt (mértékletes) vízfolyás (két vízfolyás, amelyek találkoznak. Néha sémaként használatos.” (A három már folyót jelent.)

(328) „**KUAN** **<** Egyetlen vízfolyás: kis patak.”

A kehely talpára vésett (karcolt) **<** piktogram utal a kehely — mint ivóedény — folyadékokkal (vízzel, borral, stb.) kapcsolatos használatára. Ezért, ha korábban magányos jelként (piktogramként) előfordult, akkor csupán a használatára utalt.

A **<** 'kis patak' piktogramból képzett betű **d** hangértékének a Séd ('kis patakocska'), Érd — véghangzói felelnek meg, amelyek feltehetően kicsinyítő képzők, mivel helynévképzők nem lehetnek.

Tehát a szarvasi és a nagyszentmiklósi feliratokban a **< d** hangérték megfelel az ó-türk betűként is létező **o, u** hangértékű jelnek, mert a *yulaq'* (patakocska) szóközi *u* hangja (vagy a már rövidült *ulak* változatának akrofóniája) adja az *u* hangértéket, az *'oluk'*, vagy *'oluk'* (kis kanális, lefolyó) akrofóniája pedig az *o* hangértéket. Egyazon kínai piktogramból az avar-korban nyelvünkön, és ó-türk nyelven is képeztek hangértéket.

A Kiskőrös-vágóhídi kehely talpán lévő rovásfelirat olvasata: *jo at-a-d*, vagy: *j(o) at-a-d* — Mai nyelvünkön: Jó atyád.

Olyan felirat lehet, amikor az *ata* (atya) a gyermekének ajándékozta a kehelyt, s a **<** feliratát

kiegészítette ajándékozási feliratnak.

2.4 A három avar-kori tárgyfelirat írástörténeti összefoglalása

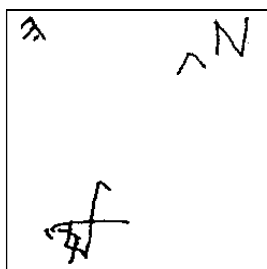
A három tárgyfelirat olvasatával az alábbi új írástörténeti adatokhoz jutottunk:

- a./ Mindhárom felirat vegyes rendszerű**, amelyben fogalmakat jelentő piktogramokkal („gyökökkel”) és hozzájuk „kapcsolt” betűkkel (toldalékokkal) rótták a tárgyakra nyelvünkön a feliratok készítői gondolataikat.
- b./ A feliratok még az ismert kínai piktogramok felhasználására épültek**, amelyekhez gondolataik pontosabb közlésére, nyelvünk toldalékaiként képzett betűket csatoltak.
- c./ Ha a közlendő tartalomhoz nem volt felhasználható piktogram**, akkor (pl. a ’szeri’ szót) nyelvünkön képzett betűkkel rögzítette a felirat készítője. (L.: az ozora-tótipusztai lelet edényfeliratát.) De a „toldalékként” helyhatározó ’i’ hangértékű betűt még úgy kötötte ligatúráként az ’r’ betű bal oldali szára fölé, mintha az még piktogram volna. (!)
- d./ A székely betűírás ligatúráitól eltérő jelölés sorrendiségének oka**, hogy — miként a kínai írásban a gyökjelek mellett vannak (jobbaldalon, alul, felül is) a kiejtésüket segítő fonetikai elemek, a koraavar tárgyfeliratokon a szavakat jelölő piktogrammák/ideogrammák rajzaihoz hasonlóan kapcsolták agglutináló nyelvünk toldalékaiként képzett betűket. Épp úgy, vagy hasonlóan, ahogy a kínai írás fonetikai elemeit a kínai írásreformok után a gyökjelekhez kapcsolták.
- e./ A kiskőrösi feliratban a jobboldalra elfordított ’at’ piktogram** alsó részéhez kötötte rovója ligatúráként az ’a’ hangértékű betűt, hogy a „villás alakú betű” könnyebben róható és jól felismerhető, függőleges helyzetben maradjon. (L. még: Szekeres No. 55.)
- f./ A piktogramokhoz („gyökökhöz”) nyelvünk toldalékaiként csatlakoztatott betűk**, rámutatnak arra az írástörténeti folyamatra, amikor a gondolatok pontosabb rögzítésére, a piktogramokhoz „kapcsolt” betűk (nyelvünk toldalékainak) képzését, már szükségesnek tartották. **A vegyes rendszerű feliratok** jól mutatják az egyszerű piktogram-jelölések használatából a betűírásra átmenet írástörténeti folyamatát.

3.0 Az erősen vitatott benepusztai szíjvég vitatott felirata

A benepusztai lelet feliratának létezése is vitatott. Vékony Gábor el sem ismerte a Harmatta János által felismert karcolatokat feliratnak. Csupán azért foglalkozom vele, mert a rajta lévő $\overset{N}{r}$ betű (L.: No.24.) és az \hat{X} ’at’ (L.: No. 6.) piktogram **avar-kori betűtörténeti sajátosságok hordozói**.

A feliratnak Harmatta János és mások olvasatával is, török és magyar nyelvű „olvasata” is létezik.

A keleti türk (részletezés nélkül): eRs iDiŋ KeŠ

A magyar: R S L B H(x), azaz: Ers ölbő

— Nos, az ’eRs’ utáni ’iDiŋ KeŠ’ olvasat nem tudom, hogy miképp lett ráfogva, mert az ’eRs’ után az iDiŋ KeŠ olvasatnak megfelelő ó-türk betűket nem látok.

A magyar nyelvű olvasat már jobb az előzőnél, csak az avar típusú \hat{X} ’at’ piktogramot nem illett volna összecezerélni a székely \hat{X} ’b’ betűvel. A bal felső sarokban az ’I’ (L) betű pedig teljesen külön állóan van jelölve a többitől, így nem lehet az alatta lévő ligatúrával egybeolvasni.

A jobbfelső sarokban az **eRS** olvasat vitán felül áll. A szókezdő ’e’ hang jelöletlen.

A bal felső sarokban a ’ló’ piktogramból képzett ’I’ betű (l.: No. 24. jelicikemben) az **ä** (e) jelöletlen magánhangzóval: ’äl’ (eL). Az ó-türk: „äl s. –il Reich” (birodalom) (Alttgramm) jelentés igazolható csak. Az, hogy **Ers** „birodalommal” — hatalommal rendelkező ’atha’ (atyha). Törzsfő volt.

Az 'at' piktogram a 'h' betűvel (L.: No. 25.) 'ATHa' olvasatú ligatúrát alkot. A szóvégi 'a' jelöletlen.

A szíjvégen a felirat betűinek elhelyezése szerint a helyes olvasat: eRS eL ATH(a). Mai nyelvünkön: **Örs el atyha**. (Atyha település ma is létezik Korondtól északnyugatra.)

4.0 Piktogram feliratok Árpád-kori templomainkban

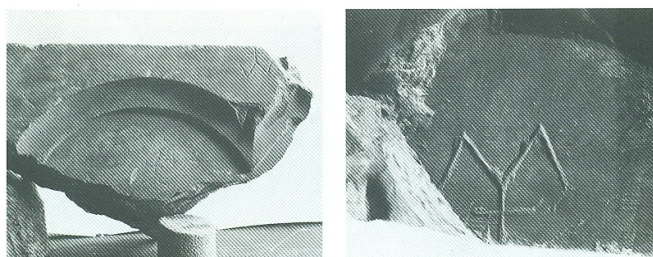
Az Árpád-kori templomokban megtalált piktogram feliratok a keresztény valláshoz kötődő fogalmakat, és rítusokat ábrázolnak.

Jelentőségük abban van, hogy még az Árpád-korban is használatosak voltak. Papok és mesteremberek korabeli piktográfiai ismereteit — in situ — igazolják akkor, amikor már betűfeliratok is léteztek.

Igazolják, hogy időrendben a Nikolsburgi Ábécé összeállítója is rendelkezett (rendelkezhetett még) a székely betűk piktogram/ideogramma előzményeinek részletes ismeretével.

A templomi piktogram feliratok között a legfontosabb volt (lehetett) a **kínai juh** piktogramja.

4.0 A Somogyvári Bencés Apátság (1091) mosdó-kagylójának juh piktogram jelképe:

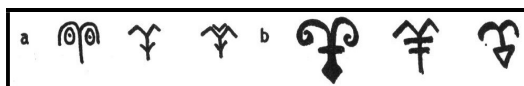
A kép aláírása: „*Mosdó márványtöredéke mesterjeggyel.*” (Magyar Kálmán 1992, 315)

— A mosdónál lévő 'juh piktogram' nem (lehet) mesterjeggy, mert több Árpád-kori templomunkban, több rajzváltozatában is előfordul. (Az apátságot 1091-ben alapították, s akkor már állt a 60 méter hosszú templom.)

A szerzetesek **Krisztus juhainak tekintették magukat**, akik (piktogrammal jelölten) a mosdónál gyakorolták megtisztulásuk erényét. Mert a „*mosakodás: általában a test, vagy egy testrész vízzel történő megtisztítása; sajátos értelemben a vallásosság erényének cselekedete*”. (Magyar Katolikus Lexikon) Ezért van a mosdó márvány kövébe vésva a 'juh' piktogram.

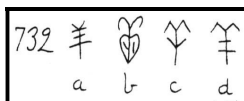
A romokat feltáró régészek és a kép aláírója sem ismerte a kínai írás átfogó történetét, így a 'juh' piktogram rajzát (rajzait) sem abból a korai korból, amikor a hunok átvették a kínai ó-képjeleket.

Kyryl Ryjik 1980. No. 25. jelcsoportjában a piktogram különböző rajzait látjuk:

A 'b' -vel jelölt rajzok közül a baloldali rajz fővonalának alján rombuszt, a jobbszélső vonalának alján ágyékháromszöget: a nőnem jelöléseit látjuk. „Jang **juh**, vagy kecske ábrázolása.” „**Juhfélék, kecskefélék: dámvad, antilop, stb.**” Nemet jelző rombusz és ágyékháromszög jelentéseiktől, és mellékvonalaktól egyszerűsített rajzaikat látjuk székely és ótörök betűvé képezve. (L.: No. 35. jelcikkemben.) A rajzok (grafémák) egyszerűsítése az írások történetében egységes, egyetemes folyamat, melyben az írásjelek rögzítésének egyszerűsítésére törekedtek.

B. Karlgren 1957, No. „732. a—d *ziang / iang / j a n g juh, birka (Sì); kölcsönzés f. részére (Tso). b. Jin csont (E 886: 3), c. Jin csont (A 1: 12,4), d. Csou I (Inscr. 67).” „Az írásjegy egy rajz.”

Nemet jelző mellékjelentésektől és mellékvonalaitól egyszerűsített rajzaikat látjuk a székely és ótörök jelrendszerekben. (L. Szekeres 2008. No. 35.)

4.1 A Vizsolyi Református Templom a 13. században épült.

Rendkívül nagy a jelentősége annak, hogy még az Árpád-korban is használatosak voltak kínai piktogramok. 1996-ban a Miskolci Bölcsész Egyesület Őstörténeti Konferenciáján meglátogattuk az Árpád-kori Vizsolyi Református Templomot is, amely 13. században épült szentélyének jobb oldali freskómaradványa alsó szélén rögtön megláttam a jobbra eldőlt 'juh' kínai piktogramját:

Valamint a mellékvonalától egyszerűsített változat is, a jobboldali felvételen. A függőleges vonalban sorban elhelyezett 'juh' piktogramok a hívőket, mint juhok sokaságát jelképezik.

4.2 A Kassai Kőtár két szarkofágjának felirata.

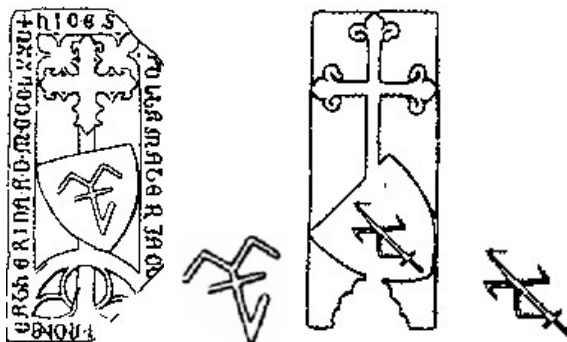
Mindkét csúcsos talpú magyar pajzsforma a XIII. században használatos. Oldalaik görbülete a tetejüknel kezdődik. A jobbra dőlt pajzsokon a díszes keresztnek magas rangú (egyházi?) személyeket feltételezünk.

A **baloldali szarkofág** szélein a latin felirat hiányos. A tetején, az egyenlőszárú (Jeruzsálemi?) kereszt felett mintha 1065 évszám volna. (?)

A szarkofágok fedlapját a XII. századtól az elhunyt ábrázolásával díszítették. A pajzsban a '**juh**' piktogram alsó végéhez illesztett **Y 'd'** betű (L.: No. 2.) mellékvonalával alkotott sajátos, koraavar mintájú ligatúrát. (Mandics 2010/I. 303.) A szarkofágfelirat olvasata: **juh** (piktogram) + **Y d** betű. **Juh(o)d**. Az 'o' magánhangzó jelöletlen.

A piktogram függőleges fővonalához szögben csatlakozó két ferde vonalkát: a templomi falra festett változatokban, vagy kőbe vésvé kiegyenesítették: Mert nem fába rótták, s így nem kellett a fa szálait ferdén metszeni. Ugyanezt látjuk B. Karlgren 'd', Csou I.-kori 'juh' rajzán, ahol a két ferde vonalkát a juh piktogram fővonalára, már két egyenes vonalként rajzolták: > Mer általános írástörténeti törvényszerűsége g (amit már oly sokszor leírtam), hogy a jelek, betűk (grafémák) rajzai mindig az egyszerűbben róható, írható formák felé fejlődnek. **Ez különösen jól látható a kínai írás történetében!**

A keresztény hitben és szimbolikában Jézus a jó pásztor, a *juhok/bárányok* pedig **Jézus követői**. Az elhunytat Jézus követőjeként jelölték szarkofágja feliratában:

A **bal oldali szarkofágfelirat** még olyan koraavar típusú ligatúra, amikor a '**juh**' piktogram alsó végéhez (mint szógyökhöz), — a nyelvünkön képzett 'd' betűt, nyelvünk toldalékként csatlakoztatták.

A **jobboldali szarkofágon** (L.: Mandics 2010/I. 303.) a jobbra dőlt pajzsban tulipános (?) kereszt áll.

A pajzsban a ligatúra felirat: **anya** (piktogram) + (u)**nk** (birtokos személyrag) (L. korábbi fejtegetésem No. 36. jelicikemben.) Olvasata: **Anyank**. (Anyánk.) Jól látszik, hogy az '**anya**' piktogram (L.: No.19. jelicikem) egyenes vonalát is felhasználták az '**nk**' jel rajzához, amelynek a bal

alsó „horga” alulról magába „zárja” az ’anya’ piktogram ágyékháromszögét.

A szarkofágfelirat szintén olyan koraavar típusú ligatúra, amikor az ’anya’ piktogramhoz ’vnc’ (unk) hangértékű birtokos személyragot csatlakoztatták.

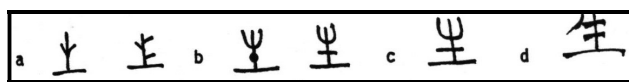
4.3 A Vizsolyi Református Templomban a palota jelképei fölötti diadalív négy oldalán, az újjászületés jelképeként kínai ’šeng’ piktogrammák vannak:

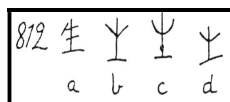
A kínai írástörténetben a piktogram alapvető rajza két változatban fordul elő. Kyril Ryjik No. (81) SI (81) „Kis fűhajtás ábrázolása: legkisebb növényi séma.”

Kyril Ryjik No. (218) „SENG Kicsiny hajtás, amely kinő a földből: **alapvető sémája a születésnek és az életnek.**” A diadalíven az újjászületés jelképeként lett felhasználva.

Kyril Ryjiknél az **a**-val jelzett rajzok a ku-wen (rég, vagy ó-képirás) piktogramok. nyelvünkön képzett betűt 1957, **812 a—d**. *šeng /sang / s e n g élő (élni) (Sī); terem [gyümölcsöt], **születni** (Sī); termény (Lunyü); friss, üde Továbbá: „**b**. Jin csont, **c**. Csou I, **d**. Csou I” (L. Szekeres 2008, No. 30. 134-138) **Bernhard Kalgren** 812. jelicikében az **a**-val a modern (mai) rajzát jelölte a piktogramoknak:

Utána következnek a legrégebbi Jin, majd azt követő korszakok írásmódjai. Amelyeket tanulmányaimban többnyire már nem idéztem, mert nem volt rá szükség. A hun átvételű székely és ó-türk betűk, többnyire a (legkorábbi) Jin-kori piktogramok közé tartoznak.

4.4 Az Aranyosgerendi Református Templom piktogram feliratai

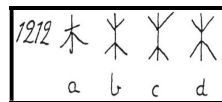
Aranyosgerend Árpád-kori templomának fényképét látjuk. Mindkét oldalán és tornyán a falak külső felületére rögzített, a kínai 木 'mu' (élő fa) piktogramból egyszerűsített, **vékony vasból készített, nagyméretű** szimbólum-díszítések vannak:

Erre lettem figyelmes, mert rajza egyes jenyiszeji ótörök feliratok 𐰇 *a*, *ä* hangértékű betűváltozatoként ismeretes. (L. Szekeres 2008. No. 34.) Ez vitát váltott ki, mivel egy 1860 előtti fényképen még ezek a díszítő szimbólumok — állítólag — nem voltak láthatók.

De ez a kínai **'élő fa'** piktogrammából származó szimbólumok „létét” csöppet sem zavarja, mert a szentély ablakbelsőjének éppen maradt festésének felső maradékán a körökben: a kínai 木 'mu' (élő fa) piktogramok szimmetrikus, szalagfonatokkal összefogott stilizált rajzait látjuk, ahol eredeti szépségükben megmaradtak:

„Indás-tulipános” díszítésnek semmiképp sem tarthatjuk (ahogy a leírásokban szerepel), mert **félremagyarázhatatlan egyértelműséggel**, a körökben a kínai 木 'mu' (élő fa) piktogram stilizált rajzait látjuk: (L.: Bernhard Karlgren 1957, No. 1212)

Az élő fa rajzából a függőleges „fővonal”, a „fa törzse” elágazásokon túli „eltávolításával” képzett 𐰇 *a* és *ä* hangértékű ótörök betű (L.: Szekeres 2008, No. 34.) piktogram előzményű jelentése: „*yač* Baum, Holz || ağaç”, **'fa, faanyag'** (Alttgramm); a hangértékadó keleti török *jāyāč* szó jelentése is: **'fa'**. (M. Räsänen 1969. 7) (L. még: Szekeres 2008, No. 34. jeliciket, valamint a piktogram rajz felső részéből képzett ótörök betűt: Szekeres 2008, No. 55.: 𐰇 'tal' (ág).

Hangértéke véghangzó **I'** a keleti ótörök feliratokban, mert szókezdő **'I'** hanggal az ó-türk nyelvben szó még nem kezdődött.

A **'fa'** piktogram **függőleges fővonala alsó végén az elágazás a gyökereket, a felsők az ágakat jelképezik.**

Ezért arra gondoltam, hogy a 'Gerend' nevű helység neve is a **'fa, faanyag'** jelentéssel rokon értelmű **'gerenda'** szavunkkal áll (állhat) kapcsolatban. De Kiss Lajos Földrajzi Nevek Etimológiai Szótárában a helység nevének egészen más levezetését találtam:

„**Gerend** 'romániai helység Erdélyben Marosillyétől nyugat-délnyugatra; Grind' [1491: *Gerend*: Csánki 5: 92]. Előzményéhez l. m. N. *gorond* ~ *gerind* ~ *girind* ~ *göronđ* 'földhát, dombhát; sziget, félsziget a mocsárban'. Ez szláv eredetű L. még blg. N. *zpeō* [< R. **gredь* 'mesgye' (BEReč. 1: 277)]. A rom. *Grind* 'Gerend' hangalakját a rom. *Grind* 'homokvonulat, bucka' befolyásolta. (Csánki 5: 92; Kniezsa: *MagyRom.* 1: 215; *Jordan TopRom.* 28; *Suciu* 1: 271; *TESz.* 1: 1079 *gorond* a.). — Vö. **Aranyosgerend, Grid.**”

— Nos, — ezekkel a Kiss Lajos által meghatározott szláv *'földhát, dombhát, sziget, félsziget a mocsárban'* jelentésekkel nem tudtam azonosítani a település fekvését, mert — bár Gerend az Aranyos folyó partján van, — de igen sokszor átutazván rajta, láttam: sosem volt szigeten, dombháton, vagy félszigeten a mocsárban. Mert viszonylag sík területen, az Aranyos második teraszán fekszik, a folyó felett. (L. Gudor Lajos – Gudor Péter 2007, 4) Ezért elővettem a **TESz. Gerenda** szócikkét [L.: I. 1050], ahol a szó jelentéseként a következőket olvashatjuk:

„**J**: 1. 1395 k. : 'megmunkált vastag szálfá; Balken' # (l. fent);” Továbbá:

„A R. *gerend* 'erős gerenda' (l. 1611: „*Gerend*: Balis, Tignum, Fundamentum contignationis” : MA.) esetleg nem magyar fejlemény a *gerenda*-ból, hanem külön átvétel valamelyik szláv nyelvből; vö. szl. *gred* 'tyúkülő; lebegőfa mint tornaszer'; cseh *hřad* 'tyúkülő'; or. R. *zpaōbь* 'gerenda'.”

Így a régi: „Gerend” szó: Balis (teherhordó?), Tignum (*gerenda*), Fundamentum contignationis (*szarufák, faalkotmány alapja*)” jelentésekkel már „helyben is vagyunk”, — mert azt mégsem gondolhatjuk komolyan, hogy a település *Gerend* nevét egykor „*tyúkülő, lebegőfa*” jelentéssel nevezték volna meg. A régi ’erős *gerenda*’ jelentésű **Gerend** változatával annál inkább.

A **Gerend** „*fa, faanyag; gerendák, szarufák, faalkotmány alapja*” jelentését a λ piktogramok oly módon is látványosan mutatják, hogy a templom külső falain szimmetrikus párokban (!) elhelyezett vízszintes gerendák: λ piktogram jelképeire merőlegesen állnak a *szarufa gerendák*: λ piktogram jelképei.

Aranyosgerend a **Gerend** nevét, egy nagyon-nagyon régi, gerendákból épült építménytől kapta. S ezt őrzik — ma már ismeretlenül — a templom falát és ablakát díszítő, kínai eredetű piktogramok.

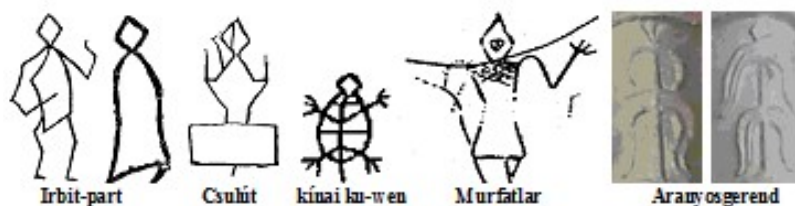
— Helyszíni szemrevételezésünk „felfedezése” volt még, hogy a főbejárat mindkét oldali tagolt oszlopainak felső sorában, a szélsőktől a második oszlopon, a levéldíszek között: — *rombusz fejű nőalakok* vázlatosan egyszerű véseteit látjuk a díszítő motívumok között:

A Kárpát-medencében ez az első „teljes-alakos” megtalált ábrázolása a *női nem rombusz fejű történet ősi jelölésünknek!*

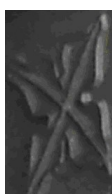
— Rombuszfejű nőnem-ábrázolásainkat az *uráli irbit-parti és a mongóliai csulúti sziklarajzok* ábrázolásain át, a *kínai ku-wen* („ó-képirás”) *teknős* piktogram nőnemének rombuszfejű ábrázolásaként ismertük meg! (L. Szekeres 2008: XI. fejezet: „Termékenységi szimbólumaink az Urál-hegység és a Sárga-folyó (Huang-ho) között”) Valamint: „A teknős jelcsalád ideogrammái”

A korai kínai piktográfiában igen jelentős szerepük volt azoknak a népeknek, amelyek az alábbi rombuszfejű, nőnemű rajzokat, sziklarajzokon és más módon is, az utókornak megörökítették:

S itt meg kell jegyeznem, hogy egyetlen türk (régi török) „kőbabán” nem láttam még nemének *rombusz*, vagy *ágyékháromszög fejű* történő ábrázolását! Eddig.

A *főbejárat mindkét oldali oszlopainak alsó sorában* legfelül, egy-egy *kínai* $\lambda > \lambda$ *fu* (atya, férfi) stilizált piktogram-változatot látunk (l.: Szekeres 2008, No. 20.), amely a Nikolsburgi Abécében még *athy* (*aty*) szóval van megnevezve. S amely ’ty’ véghangzójával kapta a jel grafémája véghangzó ’ty’ hangértékét:

A fényképen látható, hogy az X 'aty' piktogram a nikolsburgi (No. 36.) X 'vnc' (unk) jellel ligatúrát alkot, amelynek a jelentése: **atya** (piktogram) + **vnc** (u)nk) — **Atyank.** (Atyánk.)

Rövid összefoglalás

A hunok, avarok és Árpád népe régészeti leletein megtalált kínai piktogramok és hun ideogrammak — a piktogram feliratos rajzokkal együtt — egyértelműen bizonyítják a **kínai szomszédság írástörténeti kultúrköréből** a Kárpát-medencébe is eljutott népalkotó néprészeink piktogram és ideogramma használatának folyamatosságát. (L.: „A székely írás három ábécéjének történeti összehasonlító összevetése” tanulmányom táblázatában, és jelen tanulmányomban.)

Három, egymástól jelentős földrajzi távolságban lévő Árpád-kori templomunkban megtalált vallásos tárgyú „piktogram-feliratok” bizonyítják, hogy egész nyelvterületünkön ismertek voltak az Árpád-korban, a művelt papság és mesteremberek körében a székely betűk piktogram előzményei. Ezért tudta a Nikolsburgi Ábécé összeállítója 1301 után is megszerkeszteni művét úgy, hogy a piktogram/ideogramma előzményekből első fokon képzett betűk képzése, a kínai írás történetének szakirodalmában még ma is rendre, hiteles eredményekkel ellenőrizhető.

Az ehhez szükséges korabeli ismeretek alaposságát bizonyítják azok a több jelentéssel is rendelkező kínai piktogramok, amelyeket jelentéseik szerint, **többféleképp is felhasználtak.**

Így a No. 35. jelicikemben feldolgozott: 𐰃 > 𐰄 „*Juhfélék, kecskefélék: dāmavad, antilop, stb.*” jelentésű ó-képirás piktogramból, az 'antilop' jelentés szóbeli 'nt' mássalhangzó kapcsolattal képztek 𐰄 'nt' hangértékű betűt. A 'juh' piktogramot a keresztény vallás megjelenítéseként és szarkofág felirataként is felhasználták. Amelyek szakirodalmi rajzain jól láthatók a rajzegyszerűsítések változatai. Pl.: az eredeti rajzokról: 𐰃 𐰄 𐰅 a nőnemű jelző rombuszt és ágyékháromszöget elhagyták; vagy a fővonallhoz csatlakozó két mellékvonalat 𐰄 kiegyenesítették: 𐰄 akkor, amikor nem szálas anyagra (fára) rögzítették a képjeleket.

A betűkként felhasználtakról pedig el is hagyták. Így látjuk egyszerűsítve az ó-türk és a székely írás betűiként.

Két jelentésével használták fel a No. 30. jelicikemben feldolgozott kínai 𐰆 'ši' (Kyril Ryjik No. 81.) „*Kis fűhajtás ábrázolása: legkisebb növényi séma.*”, — és a 𐰇 'šeng' (Kyril Ryjik No. 218.) „*Kicsiny hajtás, amely kinő a földből: alapvető sémája a születésnek és az életnek.*” ó-képirás piktogramokat.

Képeztek belőle ž (zs) hangértékű betűt, amelynek a Nikolsburgi Ábécében még a korábbi šeng szótó szókezdő š (s) hangértékével is jelölve van. Amit még a Bolognai Rováslelkben is a KoloS, András, DéneS nevek véghangzójaként, š (s) hangértékkel használtak. (!)

A hangértékadó šeng > ženg szó kezdőhangjának (akrofonijája) változását követte a Nikolsburgi Ábécében is a betű hangérték jelölése, a belőle képzett betű š (s) > ž (zs) hangértékváltozása. Amely szót ma már csak a ženg szótóval ismerünk: zsenge, zsendül...

A piktogram másik jelentését: „*alapvető sémája a születésnek és az életnek*” — használták fel a Vizsolyi Református Templomban, ahol a palota jelképei fölött, a diadalív négy oldalán **az újjászületés jelképeként** kínai 𐰆 šeng piktogramok vannak.

A kínai írás gyökjeleinek (kulcsainak) tanulmányozása közben észrevételeztem, hogy a **székely betűk ó-képirás előzményei**, majdhogy mind a mai „modern” kínai írás gyökjeleinek ó-képirás előzményei közé tartoztak! S ez rávilágít arra, hogy az átvett piktogramok már az átvétel idejében is fontosak voltak a kínai-hun államközi kapcsolatok levélváltásaiban.

S ez szükségszerűen veti fel a kínai írás gyökjel előzményeinek s az egykor átvett székely (és ó-türk) betűk piktogram előzményeinek korhű, egyeztető vizsgálatát. Az átadás-átvétel folyamatának lehetséges történeti feldolgozását. ee

— Tanulmányomban végigkísértem a székely írás történetének előzményeit a kezdetektől a betűk képzéséig.

Irodalom

- Abai Kazak Nemzeti Pedagógiai Egyetem (2005) *Régi Török írásos kövek és kéziratok Történelmi és Kulturális adatbázisa.*
 Amanzholov, Altay Sarsenuly (2003): *Genesis of Türkie Runic Alphabet*, Almaty, Mektep

- Amanzholov, Altay Sarsenuly (2003): *History and Theory of Ancient Türkic Script*, Almaty, Mektep.
- Аманжолов А. С. (2003) *История и теория древнетюркского письма*, Алматы.
- Baichorov, Soslanbek (1989) *Ancient Türkic Runic Monuments of Europe*, Stavropol.
- Bartos Huba (2014) *Az írás története és típusai* — bartos.web.elte.hu. pdf.
- Bóna István (1993) *Hunok és nagykirályaik* Corvina, Budapest.
- Clauson, Gerard (1970) *THE ORIGIN OF THE TURKISH „RUNIC” ALPHABET* Acta Orientalia. Havniae 32: 51–76.
- Danzel, Theodor Wilhelm (1929) *Die Anfänge der Schrift* Leipzig, Voigtländer.
- Ecsedy Ildikó (1987) *A kínai állam kezdetei*, Akadémiai Kiadó
- Érdy Miklós (2001) *A hun lovastemetkezések magyar vonatkozásokkal* Magyarországról, édes Hazánkért Kiadó
- Faulmann, Karl (1880) *Illustrierte Geschichte der Schrift*, Wien - Pest - Leipzig.
- Gabain, A. von (Annemarie von Gabain) (1950): *Alttürkische Grammatik* Otto Harrasovitz, Leipzig.
- Karlgren, Bernhard (1957) *Grammata Serica Recensa*, Stockholm
- Karlgren, Bernhard (1962) *Sound and Simbol in chinese* Oxford, University Press.
- Kiss Lajos (1978) *Földrajzi nevek etimológiai szótára* Akadémiai Kiadó, Budapest.
- Klyashtorny, Sergey G. (2004): *Ancient Turk Rock Inscriptions in the Talass*.
- Magyar Kálmán Dr. (1992): *SZENT LÁSZLÓ ÉS SOMOGYVÁR TANULMÁNYOK A 900 ÉVES SOMOGYVÁRI BENCÉS APÁTSÁG EMLÉKEZETÉRE* Somogy Megyei Múzeumok Igazgatósága. Kaposvár.
- Mandics György (2010): *RÓVOTT MÚLTUNK* Irodalmi Jelen Kiadó, Arad.
- Maspero, Henri (1978) *Az ókori Kína* ford. Csongor Barnabás, Gondolat Kiadó, Budapest.
- Nagy Bálint (1989): *Kínai Nyelvkönyv, Ariadne Könyvek*.
- Novgorodova, Eleonora Afanaszjeva (1984) *Mir petroglifov Mongolii*, Nauka, Moszkva.
- Okladnikov, Alekszej Pavlovics (1974) *Petroglify Baykala — pamjatniki drevney kultury narodov, Szibiri*, Novoszibirszk.
- Okladnikov, Alekszej Pavlovics (1976) *Piszanyici reki Olekmü i Verhnevo Priamurja*, Nauka, Novoszibirszk.
- Okladnikov, A. P. – A. I. Martinov (1983) *Szibériai sziklarajzok*, Corvina, Budapest.
- Ryjik, Kyril (1980) *L' idiome chinois, initiation élémentaire a la lecture intelligible des caracteres chinois*, Paris, Payot.
- Szekeres István (2008): *A SZÉKELY ÉS AZ ÓTÖRÖK ÍRÁS JELTÖRTÉNETE* Bevezetés a történeti összehasonlító jeltörténeti módszer alkalmazásába, Bp. Mundus Kiadó.
- Szekeres István (2015) *A történeti összehasonlító jeltörténet módszerének írástörténeti műveletei az ótörök és székely írás kutatásában* ZMTE Acta Historica Hungarica Turiciensia 30. évf. 2. sz. 111-151.
- Szekeres István (2015) *Rövid módszertani összefoglalók* ZMTE Acta Historica Hungarica Turiciensia 30. évf. 2. sz. 50-100.
- Szekeres István (2016) *A székely írás három ábécéjének történeti összevetése* ZMTE Acta Historica Hungarica Turiciensia 31. évf. 5. sz. 1096-1131.
- Tőkei Ferenc (1962) *Kínai filozófia, Ókor* Első kötet, Szöveggyűjtemény, Akadémiai Kiadó, Budapest.
- Vékony Gábor (1987): *Későnépvándorláskori rovásfeliratok a Kárpát-medencében* Életünk Könyvek, Szombathely.